

УКАЗАНИЯ

На основание чл. 13, ал. 1, т. 4 от Закона за Комисията за финансов надзор, във вр. с чл. 6, ал. 2 от Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация, Комисията за финансов надзор издава указания по тълкуването и прилагането на чл. 129, ал. 3 и 10 и чл. 234, ал. 3 и 10 от Кодекса за социално осигуряване, във вр. с § 180, ал. 1 и 6 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 27 от 2026 г., в сила от 1 януари 2027 г., във вр. с чл. 214, ал. 4 и чл. 221, ал. 3, изречение второ от Кодекса за социално осигуряване, относно начина за определяне на стойността на един дял в подфондовете в универсалните пенсионни фондове при създаването им по реда § 180 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване и стойността на един дял в подфондовете в учреден фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване при създаването им по реда на чл. 214, ал. 4 от Кодекса за социално осигуряване.

Със Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване, обнародван в „Държавен вестник“, брой 27 от 2026 г., в сила от 1 януари 2027 г. (ЗИД на КСО) са предвидени съществени промени в Кодекса за социално осигуряване (КСО). Част от тях касаят създаването във всеки универсален пенсионен фонд на три подфонда с различен инвестиционен профил (чл. 137, ал. 3 от КСО) и възможност за създаване на подфондове във всеки фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по преценка на пенсионноосигурителното дружество, което го управлява (чл. 214, ал. 3 и 4 от КСО).

Подфондовете, създадени в действащите универсални пенсионни фондове, се считат за учредени от 1 януари 2027 г. – дата на влизане в сила на ЗИД на КСО (§ 180, ал. 6 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО). До тази дата подфондовете се вписват в регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 13 от Закона за Комисията за финансов надзор и в регистър БУЛСТАТ, в тях се разпределят осигурените лица и се обособяват портфейлите с активите и задълженията им (§ 180, ал. 1, т. 2, ал. 2 и ал. 5, § 181, ал. 1 – 3 и § 182 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО).

Подфондовете във фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване се създават по преценка на пенсионноосигурителното дружество в избрания от него момент, като осигурените лица участват в балансирания подфонд, чието създаване е задължително съгласно чл. 214, ал. 3 и 4 от КСО, до извършване на избор на подфонд или прехвърляне на всички средства от балансирания подфонд (чл. 211, ал. 4 от КСО). С оглед на това, за разлика от универсалните пенсионни фондове, където всички лица и активи се разпределят преди учредяването на подфондовете, включително служебно при липса на избор по реда на § 181, ал. 1 и § 182, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО, и подфондовете започват да осъществяват дейност от предвидената в закона дата на учредяването им, при създаването на подфондове в действащ фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване всички активи се обособяват в балансирания подфонд, а в останалите подфондове постъпват средства едва след извършване на избор за участие в тях по чл. 211, ал. 3, т. 3 от КСО, при прехвърляне на средства по реда на чл. 247, ал. 1 - 4, чл. 247а и чл. 340, ал. 4, т. 2 от КСО (чл. 211, ал. 4 от КСО) или при сключване на договор за осигуряване на лице, което не е участник в доброволния пенсионен фонд и желае вноските му да се управляват в подфонд, различен от балансирания.

Съгласно чл. 129, ал. 3 и 10 от КСО индивидуалната партида се води в евро и в дялове, вноските за допълнително задължително пенсионно осигуряване, средствата, прехвърлени от друг фонд, съответно подфонд, както и другите постъпили в партидата суми се отчитат в дялове и в части от дялове, като в деня на постъпването на първата вноска в професионален пенсионен фонд, съответно подфонд, или в деня на първото отчитане на натрупаните средства по индивидуалните партии в дялове стойността на един дял е равна на 0,50 евро.

Аналогично, разпоредбите на чл. 234, ал. 3 и 10 от КСО предвиждат, че индивидуалната партида се води в евро и в дялове, вноските за допълнително доброволно пенсионно осигуряване и средствата, прехвърлени от друг фонд, съответно подфонд, се отчитат в дялове и в части от дялове и че в деня на постъпване на първата вноска във всеки от фондовете, съответно подфондовете, или в деня на първото отчитане на натрупаните средства по индивидуалните партии в дялове стойността на един дял е равна на петдесет евроцента.

В ЗИД на КСО не е предвидено по какъв начин се определя стойността на един дял на подфондовете в действащ универсален пенсионен фонд при създаването им по реда на § 180 от преходните и заключителните му разпоредби. В КСО не се съдържат други разпоредби относно първоначалната стойност на един дял в подфонд във фонд за допълнително пенсионно осигуряване освен цитираните чл. 129, ал. 10 и чл. 234, ал. 10 от КСО.

Във връзка с това, в практиката се поставя въпросът по какъв начин следва да се определи стойността на един дял в подфондовете в универсалните пенсионни фондове при създаването им по реда § 180 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО и стойността на един дял в подфондовете във вече учреден фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване при създаването им по реда на чл. 214, ал. 4 от КСО.

В основната част на разглежданите случаи не могат да бъдат приложени пряко разпоредбите на чл. 129, ал. 10 и чл. 234, ал. 10 от КСО, които уреждат определянето на стойността на един дял в две хипотези – при постъпване на първата вноска във фонда или съответния подфонд, и в деня на първото отчитане на натрупаните средства по индивидуалните партии в дялове.

Първата от тези хипотези касае определянето на стойността на един дял в новоучреден фонд за допълнително пенсионно осигуряване, в който не са натрупани средства преди постъпване на първата вноска в него, съответно стойността на един дял на подфонд в новоучреден универсален пенсионен фонд или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване с подфондове, създадени с решение на общото събрание на акционерите на пенсионноосигурителното дружество за учредяване на съответния фонд по чл. 137, ал. 3 или чл. 214, ал. 3 от КСО. Тази уредба не включва създаването на подфондовете в действащ универсален пенсионен фонд или доброволен пенсионен фонд, където разпределените по подфондове средства по реда на § 181 и § 182 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО, съответно прехвърлените средства в резултат от волеизявлението на лицето по чл. 211, ал. 4 от КСО, предхождат постъпването на първата осигурителна вноска.

Втората хипотеза, регламентирана в чл. 129 и 234 от КСО, посредством § 47 и 101 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за задължително обществено осигуряване, обн., ДВ, бр. 67 от 2003 г., касае пенсионните фондове, които са започнали да извършват дейност още преди въвеждането на механизма на изчисляване на стойност на един дял. Видно от използвания израз *„първото отчитане на натрупаните средства ... в дялове“* се касае за хипотеза, при която са натрупани средства преди да започне отчитането им в дялове от 1 юли 2004 г. съгласно § 113, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за задължително обществено осигуряване, докато действащите универсални пенсионни фондове и фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване вече прилагат този механизъм и не са налице подфондове, в които са натрупани средства преди въвеждане на изчисляването на един дял.

Пряко прилагане на чл. 234, ал. 10 от КСО е налице само в частния случай на създаване в доброволен пенсионен фонд на подфонд, различен от балансирания, където първото постъпление е осигурителна вноска.

Съгласно чл. 46, ал. 2 от Закона за нормативните актове когато нормативният акт е непълен, за неуредените от него случаи се прилагат разпоредбите, които се отнасят до подобни случаи, ако това отговаря на целта на акта, а ако такива разпоредби липсват, отношенията се уреждат съобразно основните начала на правото на Република България.

Описаните по-горе разлики по отношение на създаването на подфондовете в универсалните и в доброволните пенсионни фондове предполагат въпросът за определяне на стойността на един дял в подфондовете да бъде разгледан поотделно за всеки вид фонд.

I. Определяне на стойност на един дял в подфондовете в универсалните пенсионни фондове при създаването им по реда на § 180 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО

Както бе посочено, за разлика от чл. 129, ал. 10 от КСО, в случаите по § 180 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО в подфондовете на действащите универсални пенсионни фондове се разпределят осигурените лица и техните средства преди датата на учредяването на подфондовете.

Разпоредбата на чл. 129, ал. 10 от КСО не може да бъде приложена по аналогия в този случай, тъй като тя касае твърде различни хипотези - определяне на стойност на един дял във фондове, в които не са налице средства преди постъпване на първата вноска, съответно фондове, при които до момента не е изчислявана стойност на един дял и не са водени индивидуални партии на осигурените лица с данни за тази стойност. Предвидените правни последици в диспозицията на чл. 129, ал. 10 от КСО, а именно използване на фиксираната стойност от 0,50 евро от датата на първата вноска, означават в подфонда да са налице индивидуални партии, по които в противоречие с чл. 129, ал. 3 и чл. 137, ал. 8 от КСО се водят средства, но не и дялове, и едва при постъпване на първата вноска да се определи броят дялове, различен от броя на дяловете по индивидуалните партии на осигурените лица преди разпределянето им по подфондовете.

Определянето на стойността на дела на подфонда едва към момента на постъпване на първата вноска в него може съществено да затрудни или блокира неговата дейност, например при постъпване на средства от други източници или извършване на плащания по сключени договори за разсрочено изплащане, които са дължими на дата, предхождаща първата вноска в подфонда, особено при плащания, договорени в дялове.

Дори и да се приеме, че стойността на един дял във всеки подфонд следва да се определи от датата, на която се счита за учреден – 1 януари 2027 г., това би означавало да се извърши преизчисляване на броя на дяловете по индивидуалните партии по нова стойност

без изрично овластяване от закона и предоставяне на информация на потребителите (сравни с чл. 14, ал. 2 и чл. 21, ал. 6 от Закона за въвеждане на еврото в Република България) в противоречие с общия принцип на правна сигурност и с принципите на прозрачност и разкриване на информация по чл. 125, ал. 1, т. 4 и 6 от КСО.

Съгласно чл. 46, ал. 2, изречение второ от Закона за нормативните актове при липсата на разпоредби, които регламентират случаи, подобни на неуредения, отношенията се уреждат съобразно основните начала на правото на Република България.

Предвид липсата на изрична разпоредба за изчисляване на нова стойност на един дял след създаване на подфондовете и невъзможността да се приложи по аналогия чл. 129, ал. 10 от КСО, подфондовете следва да започнат дейността си посредством използването на броя на дяловете и стойността на един дял, определена въз основа на нетните активи на универсалния пенсионен фонд към 31.12.2026 г. Този подход е в съответствие с общите принципи на правна сигурност и на защита на потребителите, залегнали в чл. 4, ал. 1 и чл. 19, ал. 2 от Конституцията на Република България, и с принципите на защита на осигурените лица и прозрачност по чл. 120б, ал. 1 и чл. 125, ал. 1, т. 4 от КСО.

II. Определяне на стойност на един дял в подфондовете във фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване при създаването им по реда на чл. 214, ал. 4 от КСО

Подфондовете във фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване се създават по преценка на пенсионноосигурителното дружество в избрания от него момент, като осигурените лица в доброволния фонд участват в балансирувания подфонд, чието създаване е задължително съгласно чл. 214, ал. 3 и 4 от КСО, до извършване на избор на подфонд или прехвърляне на всички средства от балансирувания подфонд (чл. 211, ал. 4 от КСО). Предвид това, при създаването на подфондовете, в балансирувания подфонд се обособяват средствата по индивидуалните партии на всички лица, осигурени в доброволния пенсионен фонд до този момент и съответно всички негови активи и задължения, а в останалите подфондове постъпват средства след извършване на избор за участие в тях по чл. 211, ал. 3, т. 3 от КСО, при прехвърляне на средства по реда на чл. 247, ал. 1 - 4, чл. 247а и чл. 340, ал. 4, т. 2 от КСО (чл. 211, ал. 4 от КСО) или при сключване на осигурителен договор с лице, което не е участник в доброволния пенсионен фонд и желае вноските му да се управляват в подфонд, различен от балансирувания.

1. Относно стойността на един дял в балансирувания подфонд

Посредством балансирувания подфонд продължава осъществяването на инвестиционната дейност на доброволния пенсионен фонд. С оглед на това, липсата на задължение за изчисляване на нова стойност на един дял и неприложимостта на чл. 234, ал.

10 от КСО по същите съображения като изложените в т. I относно аналогичната разпоредба на чл. 129, ал. 10 от КСО и съобразно общите принципи на правна сигурност и на защита на потребителите, залегнали в чл. 4, ал. 1 и чл. 19, ал. 2 от Конституцията на Република България, и принципите на защита на осигурените лица и прозрачност по чл. 120б, ал. 1 и чл. 209, ал. 2, т. 3 от КСО, балансираният подфонд следва да започне дейността си посредством използването на броя на дяловете и стойността на един дял, определена въз основа на нетните активи на доброволния пенсионен фонд към работния ден, предхождащ датата на вписването на балансирания подфонд в регистър БУЛСТАТ съгласно чл. 214б, ал. 6 и чл. 221, ал. 3, изр. второ от КСО.

2. Относно стойността на един дял в останалите подфондове в действащ доброволен пенсионен фонд

За разлика от подфондовете в универсален пенсионен фонд, създадени по реда на § 180 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО, и балансирания подфонд в доброволен пенсионен фонд, останалите подфондове в действащ доброволен пенсионен фонд се учредяват без в тях да се разпределят осигурени лица и средства.

В зависимост от волята на потребителите първите средства, които постъпват в тези подфондове могат да бъдат от: 1. вноски на лица, които до момента не са осигурявани в доброволния пенсионен фонд, или 2. от средствата на осигурени лица, участващи в балансирания подфонд, които прехвърлят средствата си в друг подфонд на същия фонд.

В първия от тези случаи правилото на чл. 234, ал. 10 от КСО, че в деня на постъпване на първата вноска в подфонда стойността на един дял е 50 евроцента, е пряко приложимо.

За втората хипотеза – прехвърляне на средства от балансирания подфонд, не е налице изрична уредба, но разпоредбата на чл. 234, ал. 10 от КСО може да бъде приложена по аналогия. Както при постъпване на първата вноска, така и когато първото постъпление на средства от друг източник, постъпват парични средства, като в подфонда до момента не са налице средства. С оглед това е налице сходство между хипотезата на чл. 234, ал. 10 от КСО и неуредения случай на определяне на стойност на един дял в подфонд, различен от балансирания.

За разлика от подфондовете в универсалния пенсионен фонд, създадени по реда на § 180 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО, предвидените в диспозицията правни последици – използване на стойността на един дял от 50 евроцента, не създават затруднения от типа на извършване на вече договорени плащания и не е налице противоречие с принципите на правна сигурност и прозрачност, доколкото прехвърлянето се извършва въз основа на осъзнато изрично волеизявление на осигуреното лице след неговото информиране и консултиране.

Предвид гореизложеното, Комисията за финансов надзор приема, че:

I. При създаването на подфондовете в универсалните пенсионни фондове по реда на § 180, ал. 1 и 6 от преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на КСО стойността на един дял във всеки подфонд за първия работен ден след учредяването им следва да бъде определена въз основа на броя на дяловете и стойността на нетните активи на универсалния пенсионен фонд към 31.12.2026 г.

II. При създаването на подфондове в доброволен пенсионен фонд по реда на чл. 214, ал. 4 от КСО, във вр. с чл. 221, ал. 3, изречение второ от същия кодекс:

1. стойността на един дял в балансирувания подфонд за първия работен ден след учредяването му следва да бъде определена посредством използването на броя на дяловете и стойността на нетните активи на доброволния пенсионен фонд към работния ден, предхождащ датата на вписването на балансирувания подфонд в регистър БУЛСТАТ;

2. стойността на един дял в останалите подфондове е равна на 50 евроцента в деня на първото постъпление на средства в съответния подфонд от осигурителна вноска или от друг източник.

Настоящите указания са приети от Комисията за финансов надзор с решение по протокол № 85 от 27 октомври 2026 г.

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ВАСИЛ ГОЛЕМАНСКИ